

ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

Özel Eğitim Okulları Bünyesinde Kurulan Uygulama Evlerinde Öğrencilere Verilen Eğitimin Nitelik Olarak Değerlendirilmesi: Malatya Örneği

Evaluation of the Quality of Education Given to Students in Practice Houses Established within Special Education Schools: The Case of Malatya

Songül YILMAZ DERİN

Dr., MEB Öğretmen

songulyilmazderin@gmail.com

Orcid ID: 0000-0002-2721-1989

Öz: Türk Millî Eğitimi'nde 'Türkiye Geneli Özel Eğitim Uygulama Okulları Uygulama Evleri Geliştirme Projesi' ile kurularak özel eğitim okullarında hayata geçirilen uygulama evlerinde 573 Sayılı Özel Eğitim hakkında kanun Hükmünde Kararname'de ifade edilen özel eğitimin temel ilkeleri doğrultusunda hazırlanan Yaşam Becerileri Dersi müfredata eklenmiştir. Ders ile özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin günlük yaşam becerileri dersinde hayat boyu kullanabilecekleri bilgi ve becerileri kazanmaları hedeflenmektedir. Bu çalışma özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin, günlük yaşam becerileri derslerinde kazandıkları öz bakım becerilerini uygulayabildikleri, eğitim ortamlarının değerlendirilmesi amacıyla yapılmış nitel bir araştırma örneğidir. Bu doğrultuda Malatya ili Battalgazi ve Yeşilyurt ilçelerindeki özel eğitim okullarında bulunan uygulama evlerinde görev yapan özel eğitim öğretmenleri ile görüşmeler yapılarak araştırmanın çalışma gurubu oluşturulmuştur. Bu çalışmada veri toplama aracı olarak katılımcılara yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Uygulamada 22 öğretmene görüşme formu soruları yöneltilmiş ve alınan cevaplar değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda özel eğitim okullarında hayata geçirilen uygulama evlerinde verilen eğitimlerin özel öğrencilere önemli katkılar sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda çalışmanın sonuç kısmında Malatya ili örneğinden yola çıkılarak Türkiye genelinde Uygulama Evlerinin nitel ve nicel olarak geliştirilmesine yönelik önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim uygulama okulları, uygulama evleri, günlük yaşam becerileri dersi.

Abstract: The basic principles of special education, which are expressed in the Decree Law No. 573 on Special Education, in the practice houses that were established in the Turkish National Education with the 'Turkey General Special Education Practice Schools Practice Houses Development Project' and brought to life in special education schools. The Life Skills Lesson, prepared in line with the curriculum, was added to the curriculum. With this course, it is aimed that students who need special education acquire the knowledge and skills that they can use throughout their lives in the daily life skills course. This study is an example of a qualitative research conducted to evaluate the educational environments in which students with special needs can apply their self-care skills gained in daily life skills courses. In this direction, the sample of the research was formed by interviewing the special education teachers working in the practice houses in the special education schools in the Battalgazi and Yeşilyurt districts of Malatya. In this study, a semi-structured interview form was applied to the participants as a data collection tool. In practice, interview form questions were asked to 22 teachers and their answers were evaluated. As a result of the research, it has been concluded that the trainings given in the practice houses implemented in special education schools make significant contributions to special students. In

Geliş Tarihi: 28.05.2022

Kabul Tarihi: 27.12.2022

Yayın Tarihi: 31.12.2022

Atıf: Derin Yılmaz, S. (2022). Özel Eğitim okulları bünyesinde kurulan uygulama evlerinde öğrencilere verilen eğitimin nitelik olarak değerlendirilmesi: Malatya örneği. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(3), 1136-1145. Doi: 10.33437/ksusbd.1122663

this context, in the conclusion part of the study, suggestions for the qualitative and quantitative development of Practice Houses throughout Turkey are given, based on the example of Malatya province.

Keywords: Special education practice schools, practice houses, daily life skills course.

GİRİŞ

Özel Eğitim, gerekli niteliğe sahip uzman personel ve uygun ortamlarda özel materyaller, araç gereçler, yöntem ve teknikler ile normal eğitimden yararlanamayan bireylerin eğitilme sürecidir. Bu bireyler gelişimsel olarak akran ve yaşlılarından fiziksel, zihinsel, işitsel, dil vb. yönlerden farklı olan bireylerdir. Bu nedenle özel eğitime ihtiyacı olan bireyler yetersizlik alanlarına göre farklı şekillerde gruplandırılmıştır (Westling & Fox, 2004: 3). Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler insanlık tarihinin hemen hemen bütün dönemlerinde bulunmaktadır. Tarihsel süreç içerisindeki ilerlemeyi belirlemek, ulaşılan noktayı daha iyi tahlil etmemize yardımcı olacaktır. İlk ve orta çağlarda engelli bireyler uğursuz, lüzumsuz görülerek ötelenmiş ve hatta öldürülmüştür. Bu insanların bir kısmı ise kırsal bölgelere atılarak kendi başlarına bırakılmışlardır (Irvine; Wright, Applequist, 2007: 1042-1049). Sparta'da sakat cılız doğan çocuklar öldürülmüş ya da ormanlara, nehirlerle atılmıştır. İlk ve ön orta çağda bu durum sadece toplumsal tutum olmaktan öte devlet politikası haline getirilmiştir. Germen kabilelerinde sakat doğan çocuklar, babaları tarafından boğulmuşlardır (Çitil, 2018: 2). Roma'da Justinianus Kanunlarında yetersizlikleri bulunan bireylerin diğer insanların sahip oldukları şahitlik yapma, sözleşme yapma vb. gibi haklara sahip olunmasına izin verilmemiştir (Balci, 2013: 17-18). Orta çağ boyunca da yetersizlikleri bulunan bireyler kötü muamelelere maruz kalmışlardır (Irvine, Wright, Applequist, 2007: 1043). Ancak sonraki süreçte dini anlayışlarında etkili olması ile bu bireylere var olan olumsuz tutumlar olumlu olarak değişerek koruma ve şefkat duyguları gelişmeye başlamıştır. Hatta ilerleyen dönemlerde bu bireylerin ihtiyaçlarının karşılanması için çalışmalar yapıldığı görülmektedir (Özsoy, Özyürek, Eripek, 1996: 17).

Türk İslam Medeniyetlerinde ise bu konudaki temel düsturun, yaratılan her varlığa kıymet vermek anlayışının hâkim olduğu bilinmektedir (Akyüz, 2006: 56). Osmanlı devletinde ruh hastalığı olan kişilere deli demekten kaçınılmış mecnun, divane tabirleri kullanılmıştır. Orta çağ Avrupa'sında ise ruh hastası olan bireyler içlerine şeytan kaçmış denilerek işkenceye ve zulme uğramışlardır. Osmanlı Devleti bu bireyleri tedavi etmek için Bimarhaneler kurduştur (Kozanoğlu, 2017: 64). Osmanlı devleti yetersizlikleri bulunan bireyleri Kanuni devrinden başlayarak tapu tahrir defterlerine isimlerini kaydettirerek vergiden muaf tutulduğu ve bu bireylerin eğitimi için okulların açıldığı bilinmektedir (Kozanoğlu, 2017: 58). Osmanlı devletinde yetersizliği bulunan bireylere yönelik eğitim için açılan mekteplerin birkaçı hariç önemli bir kısmı misyonerler tarafından açılmıştır (Çitil, 2018: 21-22). Engelli bireyler sosyal, siyasi, ekonomik hakların yanı sıra yaşam haklarını bile uzun süre elde edememişlerdir. Modern Özel Eğitim uygulamalarının ilk temelleri 17. yy'da uygulanmaya başlanmış sanayi devrimi ve matbaanın icadı ile bu konudaki akademik yeterlilikler önem kazanmıştır. 20. yüzyıla gelindiğinde ise gereksinimli bireylere yönelik kapsamlı yasal düzenlemeler başta ABD'de olmak üzere birçok ülkede görülmeye başlanmıştır (Ünlü, 2017: 5).

Türkiye Cumhuriyetin ilk dönemlerinden itibaren özel bakıma ihtiyaç duyan bireylerin hakları ile ilgili uluslararası sözleşmelere imza atmıştır. Bunlardan ilki 1923 yılında Atatürk'ün bizzat imzaladığı 5 maddesinin özel gereksinimli çocukları da kapsadığı 'Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi'dir. Daha sonra Türkiye, 24 Ekim 1945'te BM üye olmuştur. Böylece BM bağlı UNESCO, WHO, UNİCEF, ILO gibi yapılarda tüm insanların eşitliği ve temel özgürlüklerin korunması için engelli bireyler adına da çaba sarf edilmiştir. 23 Mayıs 1949 tarih ve 5387 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun gereğince ilköğretim düzeyindeki çocukların bakım ve yetiştirilmesi Millî Eğitim Bakanlığının sorumluluğuna bırakılmıştır (Çağlar, 1974: 26). Daha sonraki süreçte etkili ve verimli eğitim yapılması için (5822 sayılı Kanun, 5387 sayılı Kanun, 6660 sayılı kanun, 5378 sayılı kanun Hükmünde Kararname vb.) özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimleri ile ilgili düzenlemeler gerçekleştirilmiştir (Çitil, 2018: 75-85).

2018 yılında Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği yayınlanmıştır. İlköğretim programlarını takip edemeyecek düzeyde zihinsel yetersizliği ve otizmi bulunan bireylerin aynı kademelerdeki bireyler ile eğitimlerini sürdürmeleri amacı ile bakanlığın emri gereğince gündüz öğretim veren Özel Eğitim

Uygulama Okulları açılmıştır. Bu okul türünde orta ve ağır düzeydeki zihinsel yetersizliği bulunan ve otizmlili öğrencilere aynı çatı altında yetersizlik türlerine göre oluşturulan sınıflarda eğitim ve öğretim verilmektedir (Ünlü, 2019: 3). Bu okulların eğitimi üç temel nokta üzerinde şekillendirilmiştir. Bunlardan birincisi özel eğitime ihtiyaç duyan kişilerin akranlarından gelişimsel özellik açısından anlamlı farklılık gösterecek şekilde müfredat planlaması, ikincisi yenilikçi eğitim metotlarının geliştirilmesi, üçüncüsü ise özel olarak yetiştirilen personel ve eğitim ortamlarının sağlanmasıdır. Bu temel noktaların yanı sıra bu eğitimin başlangıcı özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin tanımlanması ve değerlendirmesi olarak görülmektedir (Gürsel, 2017: 26). Tanımlama ve değerlendirme safhalarından sonra yönlendirme çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Öğrenciler bu yönlendirme doğrultusunda kendilerine uygun okul ve sınıflarda eğitim almaya devam etmektedir.

Özel eğitim uygulama merkezlerinde 1. Kademe (1., 2., 3., 4. sınıflar) ve 2. Kademe (5., 6., 7., 8. Sınıflar) olarak hizmet sunulmaktadır. Bu okullarda özel eğitime yönelik öğretim programlarının yanı sıra bağımsız yaşam, beslenme sağlık güvenlik, iletişim becerileri ile dış dünya ile uyum becerileri güçlendirilmeye yönelik eğitimler verildiği anlaşılmaktadır (07/07/2018-30471 Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği). 2. Kademeyi tamamlayan öğrenciler 3. Kademe (9., 10., 11., 12. Sınıflar) de Özel Eğitim Uygulama okullarında eğitimlerine devam etmektedirler. 3. Kademede akademik derslerin yanı sıra el becerilerine yönelik iş ve beceri uygulama dersleri de okutulmaktadır (07/07/2018-30471 Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği). Yukarıda okutulan derslerin en temeli günlük yaşam becerileri dersi olarak görülmektedir. Uygulama evindeki eğitim, günlük yaşam becerileri dersinin öğretimi temeli üzerine inşa edilmiştir.

Öğrencilerin günlük yaşamda işlevsel kullanabileceği öz bakım becerilerini, kendisi, yakın çevresi ve dünyayı tanımasına yönelik bilgi, beceri ve davranışları kazandırmayı amaçlayan (Günlük Yaşam Becerileri Öğretim programı, 2018: 9) ve bu doğrultuda oluşturulan ders içeriği aşağıda belirtildiği şekilde planlanmıştır.

“Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri ile 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’de ifade edilen Özel Eğitimin Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Günlük Yaşam Becerileri Dersi Öğretim Programı ile öğrencilere:

1. Öz bakım becerilerinde ilerleme,
2. Vücudunu tanıma
3. Aile ve yakın çevreyi tanıma,
4. Ev içi becerilerde ilerleme,
5. Tüketici davranış becerilerinde ilerleme,
6. Toplumsal ortamları kullanarak serbest zamanını etkili değerlendirme,
7. Atatürk’ü tanıma,
8. Belirli gün ve haftalarda ele alınan konulara yönelik bilincin gelişmesi,

sayılan niteliklerin kazandırılması amaçlanmıştır (Günlük Yaşam Becerileri Öğretim programı, 2018: 9). Bununla birlikte günlük yaşam becerileri dersinde öğretme yöntemi olarak davranışçı yaklaşım ilkelerini benimseyen Uygulamalı Davranış Analizi (UDA) seçilmiştir. UDA davranış değiştirmeyi amaçlayan bir yaklaşımdır. Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin eğitiminde kullanılacak yöntemin bilimsel anlamda araştırılması 1960’tan sonra başlamıştır. Bu bireylerin eğitiminde etkili olacak yöntem ve teknik araştırmalar günümüzde de yoğun bir şekilde devam etmektedir. Yapılan araştırma sonuçlarına göre en etkili öğretim yöntemlerinin davranışçı yaklaşım ve uygulamalı davranış analizi olduğu bilgisine ulaşılmıştır (Eripek, 1998: 39-52). Günlük yaşam becerileri öğretim programı gözlenebilen, ölçülebilen hedef ve davranışları içermektedir. Bu öğretim programı anlayışı ile kurulmuş olan uygulama evlerinde eğitim verilmeye başlanmıştır. Bu evlerde beceri analizi yöntemi ile verilmek istenen beceri küçük parçalara ayrılarak kazandırılmaktadır (Kaplan, 1996: 32). Bu yöntem esasında insanın günlük yaşamındaki öğrenme biçimine de uygundur. Zira insanlar genel olarak bir günde yapılması gereken işleri belli basamaklara ayırarak tamamlamaya çalışırlar. Bu nedenle zihinsel

yetersizliği olan bireylerin yavaş öğrenme özelliklerinden dolayı öğretilcek beceriler daha küçük basamaklara bölünerek her basamak tek tek öğretilmektedir (Friend, 2016: 78).

Uygulama evlerindeki eğitim ortamları öğrencilerin günlük işlerini kendi başlarına yapmayı gerçekleştirecek şekilde oluşturulmuştur. Günlük yaşam becerileri dersi bireylere; kişisel hijyen alışkanlığı, banyo ve tuvalet kullanabilme yetisi, yaşanan ortamın temizliği ve düzeni sağlamayı hedeflerken kişiye yaşamını kolaylaştıracak ev araç gereçlerinin kullanımını da öğretmektedir. Uygulama evleri, öğrencilerin günlük yaşamında karşılaşabilecekleri küçük örnek durumları yaratarak pratik yapmalarına olanak tanıyıp kalıcı öğrenmelerin gerçekleşmesini hedeflemektedir. Böylece bu becerileri kazanmış olan engelli bireylerin çevresine daha az ihtiyaç duyarak geleceğe hazırlanmaları amaçlanmaktadır. 'Özel Eğitim Uygulama Okulları Uygulama Evleri Geliştirme' projesi ile kurulan ve yenilenen uygulama evleri modern bir yapıya ulaşıp çocukların ihtiyaçlarını karşılayan donanımlı mekanlar haline getirilmiştir (Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2018: 8). 2019 yılı verilerine göre Millî Eğitim Bakanlığı bünyesindeki 61 farklı ilde 101 özel eğitim okulunda uygulama evi bulunurken bu sayı 2020 yılında 220'ye çıkarılmıştır (<https://www.meb.gov.tr/>).

YÖNTEM

Uygulama evi kapsamındaki eğitim ortamlarının özel eğitimde görev yapan öğretmenlerin algılarını belirlemeyi temel alan bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi; "...araştırma olgusuna yönelik anlamlandırma ve yorumlama çabası" şeklinde tanımlanmaktadır (Ekiz, 2003: 50).

Araştırmanın Modeli: Uygulama evi kapsamındaki eğitim ortamlarının değerlendirilmesi amaçlandığı bu çalışmada Olgubilim deseni kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 30).

Çalışma Grubu: Araştırmada çalışma grubu Malatya ili Battalgazi ve Yeşilyurt ilçelerindeki özel eğitim okullarında bulunan uygulama evlerinde görev yapan 22 özel eğitim öğretmeni ile görüşme yapılarak araştırmanın çalışma grubu kolay ulaşılabilir durum örnekleme metodu kullanılarak oluşturulmuştur. Gönüllü her katılımcıya katılım prosedürü hakkında önceden bilgi verilmiştir.

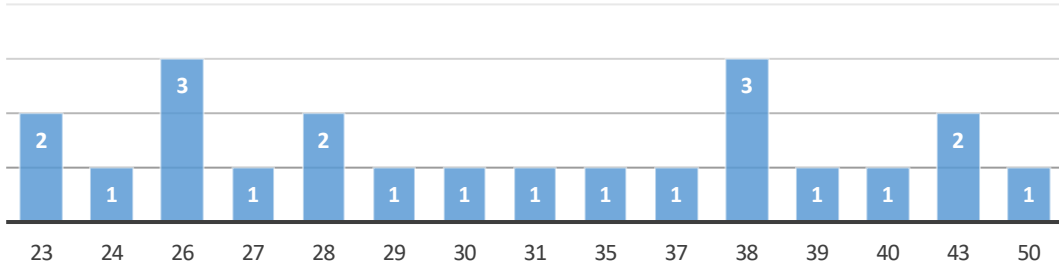
Veri Toplama Aracı: Günlük Yaşam Becerileri dersinin öğretim programı doğrultusunda hazırlanmış olan görüşme formu Malatya Milli Eğitim Müdürlüğü Anket Tez Araştırma ve Değerlendirme Komisyonunu onayına sunulmuştur. Komisyonun 05.01.2022 tarihli onayının ardından görüşme formunda yer alan sorular katılımcılara yöneltilmiştir. Yapılan görüşmeler görüşme formu ile kayıt altına alınarak ve araştırmacı tarafından bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda çalışma grubu üyelerinin görüşleri sonucunda elde edilen veriler Katılımcılara İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler ve Becerilerinin Nitelik Olarak Değerlendirilmesine İlişkin İstatistikler olmak üzere alt temalar halinde sınıflandırılmıştır. Görüşmelere ilişkin elde edilen veriler betimsel analiz yöntemine tabi tutularak yorumlanmıştır.

BULGULAR

Uygulama evleri birebir ev modelinde hazırlandığı için oturma odası, yatak odası, mutfak, banyo ve tuvalette bulunması gereken bütün araç gereçlere sahiptir. Öğrencilerin uygulama evlerinde kişisel ve mekânsal hijyenin kendi başlarına nasıl sağlayacaklarına yönelik eğitimin yanı sıra araç gereçlerin kullanmasına yönelik pratik eğitimleri, konusunda deneyimli öğretmenler gözetiminde yapılması öğrencilerin okul dışında da öz bakım becerilerini yerine getirmeleri ve ev içi araç gereçlerini sorunsuz olarak kullanabilmelerine önemli katkılar sağlamaktadır. Konuyla ilgili yapılan çalışmada, Özel Eğitim Uygulama evlerinde verilen ev içi becerilerin nitelik olarak değerlendirilmesine yönelik tasarlanan görüşme formu kullanılmıştır. Öğretmenlerin görüşme formu sorularına öğrencilerin yeterlilik düzeylerine, istenilen davranışları yerine getirme oranlarına göre cevap vermeleri istenmiştir (Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2018: 14). Malatya ilinde uygulama evi bulunan 3 okulda uygulama evini kullanan 22 öğretmen ile gerçekleşen görüşmeler sonucunda aşağıdaki verilere ulaşılmıştır.

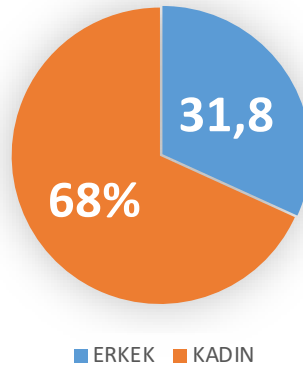
Katılımcılara İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Bu kısımda katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim ve mesleki deneyimlerine ilişkin verileri elde etmeye yönelik tanımlayıcı sorular sorulmuş ve elde edilen veriler değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

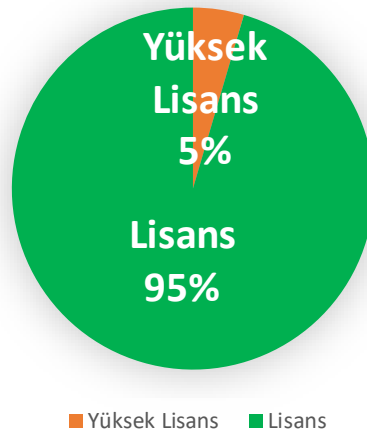
Grafik 1. Katılımcıların yaş dağılımı

Grafik 1 incelendiğinde uygulama evini kullanan öğretmenlerin % 63,6'sı 35 yaşın altında olduğu anlaşılmaktadır. Grafikte yer alan veriler uygulama evlerini kullanan öğretmenlerin genç kişilerden oluştuğunu göstermektedir. Özel eğitim kurumlarının son dönemde yaygınlaşması ve bu alanda oluşan öğretmen ihtiyacının artması dolayısıyla genç öğretmenlerin bu alana yöneldiği çıkarımının yapılması mümkündür.

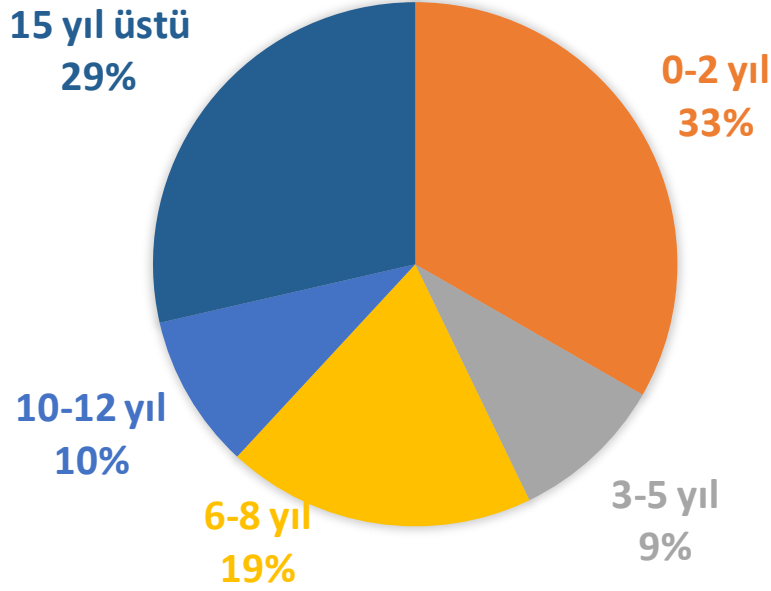
Grafik 2. Katılımcıların cinsiyet dağılımı

Grafik 2 incelendiğinde uygulama evini kullanan 22 öğretmenden 7'sinin erkek 15'inin ise kadın olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum bize kadınların şevkat duygusunun içgüdüsel olarak yüksek olması nedeniyle özel eğitim okullarında erkeklere görece daha fazla görev almak istediklerini ortaya koymaktadır.

Grafik 3. Katılımcıların eğitim durumu

Grafik 3 incelendiğinde uygulama evini kullanan 22 öğretmenden sadece 1 tanesinin yüksek lisans eğitimi aldığı anlaşılmaktadır. Bu oranın düşük olmasının temel nedenin özel eğitimde görev alan öğretmenlerin ihtiyaçtan kaynaklı olarak çalışma hayatına hemen atılmak istedikleri ve istihdam sonrasında iş yoğunluğu nedeniyle lisans üstü eğitim almak için fırsat bulamadıkları bilgisine ulaşılmıştır.

Grafik 4. Katılımcıların mesleki deneyim süresi

Grafik 4 incelendiğinde uygulama evini kullanan 22 öğretmenden 13'ü 0-2 yıl arası deneyime sahip iken 13 öğretmenin ise 3-5 yıl arası deneyime sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum Uygulama Evlerinde görev alan öğretmenlerin genel olarak mesleğe yeni başlayan öğretmenlerden seçildiği veya göreve yeni başlayan öğretmenlerin uygulama evlerinde daha çok görev almak istediğini kanıtlar niteliktedir.

Özel Eğitim Uygulama Evlerinde verilen ev içi becerilerinin nitelik olarak değerlendirilmesine İlişkin İstatistikler

Bu kısımda katılımcılara müfredatta yer alan günlük yaşam becerileri dersi kapsamında, öğrencilere verilen kişisel bakım ve temizlik, ev araç gereçleri, temizlik ve düzen, mutfak becerileri, giysi bakımı vb. eğitimlerin niteliğini ölçmeye yönelik sorular yöneltilmiş ve elde edilen veriler ışığında değerlendirmeler yapılmıştır.

Tablo 1. Ev araç gereçlerinin kullanımı

	Frekans	Yüzde
Mutfak araç-gereçlerini kullanır (Buzdolabı, bulaşık makinesi, fırın, ocak, mikrodalga, bulaşık süngeri, mikser, tabak, çatal, meyve sıkacağı vb.)	15	%68,1
Salon / oturma odası araç-gereçlerini kullanır (Koltuk, masa, televizyon, sandalye vb).	20	%90,9
Yatak odası araç-gereçlerini kullanır. (Yatak, dolap, ütü, ütü masası, elektrikli süpürge vb.).	17	%59,1

Banyo araç-gereçlerini kullanır (Saç kurutma makinesi, traş makinesi, çamaşır makinesi vb.).	12	%54,5
Tuvalet araç-gereçlerini kullanır (Tuvalet fırçası, peçete vb.).	13	%72,7

Günlük yaşam becerileri dersi kişisel bakım ve temizlik, ev araç gereçleri, temizlik ve düzen, mutfak becerileri, giysi bakımı bölümleri şeklinde gruplandırılmıştır. Özel Eğitim Uygulama Evlerinde verilen ev içi becerilerine yönelik hazırlanan görüşme sorularına katılımcıların cevapları değerlendirildiğinde;

1.Görüşme Formunun ilk kısmında katılımcılara öğrencilerinin ev araç gereçlerini ne derece kullanabildikleri sorulmuştur. Bu bağlamda elde edilen sonuçlara göre;

1.1. Katılımcıların %68,1' i öğrencilerin mutfak araç-gereçlerini (Buzdolabı, bulaşık makinesi, fırın, ocak, mikrodalga, bulaşık süngeri, mikser, tabak, çatal, meyve sıkacağı vb.) kullanabildiklerini belirtmiştir.

1.2. Katılımcıların %90,9'u öğrencilerin salon / oturma odası araç-gereçlerini (Koltuk, masa, televizyon, sandalye vb), Salon / oturma odası araç-gereçlerini (Koltuk, masa, televizyon, sandalye vb) kullanabildiklerini belirtmiştir.

1.3. Katılımcıların %59'u öğrencilerin yatak odası araç-gereçlerini (Yatak, dolap, ütü, ütü masası, elektrikli süpürge vb.) kullanabildiklerini belirtmiştir.

1.4. Katılımcıların %54,5'i öğrencilerin banyo araç-gereçlerini (Saç kurutma makinesi, traş makinesi, çamaşır makinesi vb.) gözetim altında kullanabildiklerini belirtmiştir.

1.5. Katılımcıların %72'si öğrencilerin tuvalet araç-gereçlerini (Tuvalet fırçası, peçete vb.) kullanabildiklerini belirtmiştir.

Tablo 2. Ev temizliği ve düzeni

	Frekans	Yüzde
Mutfak temizliği ve düzenini sağlar. (Yemek masası hazırlama, toplama, masa silme, tezgâh silme vb.)	18	%81,8
Salon / oturma odası temizliği ve düzenini sağlar. (Çöp atma, yer silme, toz alma vb)	16	%72,6
Yatak odası temizliği ve düzenini sağlar. (Dolap düzeltme, yatak toplama vb.)	13	%59,1
Banyo temizliği ve düzenini sağlar. (Banyo ovma, yer silme, cam silme vb.)	11	%50
Tuvalet temizliği ve düzenini sağlar. (Tuvalet ovma, fırçalama, yer silme vb.).	12	%54,5

2. Görüşme Formunun ikinci kısmında katılımcılara öğrencilerin temizlik ve düzen ile ilgili ilerlemelerine yönelik sorular sorulmuştur.

2.1. Katılımcıların %81,8'i öğrencilerin mutfak temizliği ve düzenini (Yemek masası hazırlama, toplama, masa silme, tezgâh silme vb.) sağlayabildiğini belirtmiştir.

2.2. Katılımcıların %72,6'sı öğrencilerin Salon / oturma odası temizliği ve düzenini (Çöp atma, yer silme, toz alma vb.) sağlayabildiğini belirtmiştir.

2.3. Katılımcıların %59,1'i öğrencilerin yatak odası temizliği ve düzenini (Dolap düzeltme, yatak toplama vb.) %59,1 sağlayabildiğini belirtmiştir.

2.4. Katılımcıların %50'si öğrencilerin banyo temizliği ve düzenini (Banyo ovma, yer silme, cam silme vb.) sağlayabildiğini belirtmiştir.

2.5. Katılımcıların %54,5'i öğrencilerin tuvalet temizliği ve düzenini (Tuvalet ovma, fırçalama, yer silme vb.) sağlayabildiğini belirtmiştir.

Tablo 3. Mutfak becerileri

	Frekans	Yüzde
Yiyecek hazırlar. (Tost, salata, sandviç, kahvaltı, hazır çorba vb.)	13	%59,1
İçecek hazırlar. (Çay, neskafe, ayran vb.).	12	%54,6
Masa hazırlar (Tabak, çatal, bardak yerleştirme, peçete koyma vb.).	17	%77,2

3. Görüşme Formunun üçüncü kısmında katılımcılara öğrencilerin mutfak becerilerinin gelişimine yönelik sorular sorulmuştur.

3.1. Katılımcıların %59,1'i öğrencilerin kendi başlarına yiyecek hazırlama (Tost, salata, sandviç, kahvaltı, hazır çorba vb.) becerisini sergileyebildiğini belirtmiştir.

3.2. Katılımcıların %54,6'sı öğrencilerin kendi başlarına içecek (Çay, neskafe, ayran vb.) hazırlayabildiğini belirtmiştir.

3.3. Katılımcıların %77,2'si öğrencilerin kendi başlarına yemek masası (Tabak, çatal, bardak yerleştirme, peçete koyma vb.) hazırlayabildiğini belirtmiştir.

Tablo 4. Giysi bakımı

	Frekans	Yüzde
Kirli giysilerini kirli sepetine atar.	7	%77,3
Çamaşırlıktan asılı olan çamaşırları toplar.	18	%81,8
Çamaşırları katlar.	13	%59,1
Çamaşırları ütüler.	10	%45,5
Çamaşırları dolaba yerleştirir.	14	%63,7
Çamaşırları dolaba asar.	14	%63,6
Dolaptaki giysileri yazlık-kışık olarak sınıflandırır	10	%45,5
Ayakkabılarını siler	18	%81,8

4. Görüşme Formunun dördüncü kısmında katılımcılara öğrencilerin kişisel giysi bakımına yönelik sorular sorulmuştur.

4.1. Katılımcıların %77,3'ü öğrencilerin kirli giysilerini kirli sepetine atabildiklerini belirtmiştir.

4.2. Katılımcıların %81,8'i öğrencilerin çamaşırlıkta asılı olan çamaşırları kendi başlarına toplayabildiğini belirtmiştir.

4.3. Katılımcıların %59,1'i öğrencilerin çamaşırları kendi başlarına katlayabildiğini belirtmiştir.

4.4. Katılımcıların %45,5'i öğrencilerin çamaşırları ütüleyebildiğini belirtmiştir.

4.5. Katılımcıların %63,7'si öğrencilerin çamaşırları dolaba yerleştirebildiğini belirtmiştir.

4.6. Katılımcıların %63,6'sı öğrencilerin çamaşırları dolaba asabildiğini belirtmiştir.

4.7. Katılımcıların %45,5'i öğrencilerin dolaptaki giysileri yazlık-kışık olarak sınıflandırabildiğini belirtmiştir.

4.8. Katılımcıların %81,8'i öğrencilerin ayakkabılarını silme davranışını gösterdiklerini belirtmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin kendi ihtiyaçlarını karşılamaları için hayat boyu kullanacakları bilgi ve becerileri kazanmaları oldukça önemlidir. Günlük yaşam becerileri bireylerin bağımsız olarak yaşamalarını sürdürebilmeleri için bütün becerileri kapsamaktadır. Bunlar bir başkasından bağımsız olarak yemek yeme, giyinebilme, eşyalarını düzenleyebilme vb. becerilerdir (Collins, 2012: 56). Günlük yaşam becerileri dersinde bireylere kişisel bakımlarını yapabilmeleri, temizliklerini gerçekleştirip, çeşitli ev araç gereçlerini kullanabilmeleri için beceriler kazandırılmak istenmektedir. Bu çalışma ile Özel Eğitim Uygulama Evlerinde verilen ev içi beceri kazanma eğitimlerinin değerlendirilmesi yapılmıştır. Yapılan görüşme ile uygulama evlerinde verilen günlük yaşam becerileri dersindeki kazanımlar uygulama alanı bulduğu için daha kalıcı öğrenmelerin gerçekleştiği tespit edilmiştir. Uygulama evlerinde kazandırılacak bilgi ve becerilerin, zamana, mekâna, koşullara ve her şeyden önemlisi öğrencilerin özelliklerine yani bireysel farklılıklarına göre planlanması gerekmektedir. Uygulama evlerinde öğretim planlaması yapılırken öğrencinin yapamadığı davranış ve beceriyi yapabilir hale getirecek şekilde planlanmalıdır. Bu planlama için kapsamlı bir değerlendirme yapılması gereklidir (Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2018: 12). Bu doğrultuda bu okullarda çalışacak öğretmenlere 30 saatlik "Uygulama Evleri Eğitim Personelinin Yeterliklerinin Arttırılması Kursu" ile çerçeve eğitim programı hazırlanarak daha iyi eğitim verilmesi istenmektedir. Ayrıca "Uygulama Evleri Beceri Öğretimi Öğretmen Kılavuz Kitabı" hazırlanarak Beceri eğitimlerinin sistematik olarak verilmesi eğitimi etkili ve daha verimli ve hale getirmiştir. Ancak öğretmenler ile yapılan görüşme sırasında karşılaşılan en önemli problem özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin çoğunun ücretli olarak görev yapmaları ve eğitim fakültesi mezunu olmamalarıdır. Formasyon bilgisine hâkim olmayan ve kısa süreli görev yapan öğretmenlerin varlığı özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin nitelikli eğitim almalarına adına problem teşkil etmektedir. Hizmet içi eğitimlerin sadece kadrolu öğretmenlere değil görev yapan bütün öğretmenlere verilmesi uygulama evini kullanan öğretmenlerin niteliklerini arttıracığı düşünülmektedir. Ayrıca uygulama evlerindeki en önemli problem olası kazalardır. Öğretmenlerin denetiminde kullanılan uygulama evlerinde olası kazalara karşı önlemlerin alınması ve talimatnameye tam uyulması gerekmektedir. 'Özel Eğitim Uygulama Okulları Uygulama Evleri Geliştirme' projesi ile açılan, yenilenen ve standart hâle getirilen uygulama evlerinin sayıca arttırılması ve bütün illerde sayıca yeterli düzeyde açılması günlük yaşam becerileri dersi için oldukça yararlıdır. Ayrıca üniversitelerdeki özel eğitim bölümlerinin birçoğunda uygulama birimlerinin bulunmayışı eğitim alan öğretmen adayları için büyük eksiklik oluşturmaktadır. Uygulama birimlerinin varlığı öğretmen adaylarının bu alanda daha iyi eğitim almaları açısından da oldukça yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Y. (2006). Türk Eğitim Tarihi, Pegem Yayınları.
- Avcıoğlu H. (2017). Özel Gereksinimi Olan Bireylerin Değerlendirilmesi. Vize Yayıncılık.
- Balci, S. (2013). Osmanlı Devleti'nde Engelliler ve Engelli Eğitimi- Sağır, Dilsiz ve Körler Mektebi, Libra Yayınları.
- Collins, B. C. (2012). Systematic Instruction for Students with Moderate and Severe Disabilities. Baltimore: Brookes Publishing.
- Çağlar, D. (1974). Türkiye'de Özel Eğitim Alanına Personel Yetiştirme Sorunları, [Doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Çitil M. (2018). Türkiye'de Özel Eğitim, Vize Yayınları.
- Ekiz, D. (2003). Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metodlarına Giriş, Anı Yayıncılık.

- Eripek, S. (1998). Özel Eğitim. Ed:S. Eripek. Zihin Engelliler. Anadolu Üniversitesi Yayınları No:1018.
- Friend, M. (2006). Specialeducation. Contemporary perspectives for school professionals. Boston. Pearson Education.
- Günlük Yaşam Becerileri Öğretim programı. (2018). Ankara.
- Gürsel, O. (2017). Özel Eğitimde değerlendirme, Ed: İ. H. Diken, Özel Eğitim. Pegem Yayınları.
<https://www.meb.gov.tr/>
- Irvine P., Wright B. E. & Applequist K. (2007). History Of Special Education. Encyclopedia of Special Education, Jhon Wiley & Sons. .
- Kaplan P. (1996). Pathways For Exceptional Childern: School, Home And Culture. Minneapolis/St. Paul. New York.West Publishing Company.
- Kılıç, S. (2016) Cronbachs Alpha Reliability Coefficient, Journal of Mood Disorders, 6(1), 47-48.
- Kozanoğlu, M. (2017). Engellilere Yönelik Çalışmalar:VII. XX. YY. Ankara Özel Der Yay.
- MEB. (2008). Uygulama Öğretimi Beceri Öğretimi, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Özsoy. Y., Özyürek, M., Eripek S. (1996). Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar, Özel Eğitime Giriş, Karatepe Yay.
- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği 07/07/2018- RG: 30471.
- Şafak P. (2018). Ağır ve Çoklu Yetersizliği Olan Öğrencilerin Eğitimi. Vize Yayıncılık.
- Ünlü, E. (2017). Özel Eğitimde Değerlendirme, Ed: İ. H. Diken, Özel Eğitim. Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Ünlü. E. (2019). Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğreciler ve Özel Eğitim. Pegem Yayıncılık.
- Westling, D.L., & Fox, L. (2004). Teaching Student With Severe Disabilities. Pearoson Education, Inc.
- Yıldırım A.& Şimşek H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemi. Seçkin Yayıncılık.